

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

Методичні рекомендації щодо забезпечення
самостійної роботи студентів
з дисципліни

**“ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ
В СИСТЕМІ ОСВІТИ”**

(для спеціалістів)

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2009

Підготовлено доцентами кафедри загальної та практичної психології
К. Л. Мілютіною, О. Л. Шопшею

Затверджено на засіданні кафедри загальної та практичної психології
(протокол № 1 від 19.09.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Мілютіна К. Л., Шопша О. Л. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Психологічна корекція в системі освіти” (для спеціалістів). — К.: «Вид. дім «Персонал», 2009. — 28 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, методичні вказівки щодо організації самостійної роботи, питання для самоконтролю знань, творчі завдання, теми рефератів, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації складено відповідно до програми вивчення дисципліни, які передбачають підготовку відповідей на контрольні питання та завдання, а також розв'язання проблемних ситуацій і творчих завдань.

Мета самостійної роботи — закріплення теоретичних знань студентів, розвиток вміння застосовувати їх у сфері підготовки та кваліфікованого проведення психологічної корекції в системі освіти.

Курс навчальної дисципліни поєднує академічну, теоретичну психологію із практичною, дієвою, спрямованою на надання конкретної допомоги різним учасникам шкільного середовища. Засвоєння навичок психологічної корекції необхідне практичним психологам, які будуть безпосередньо спілкуватися з дітьми, вчителями, шкільною адміністрацією.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни “Психологічна корекція в системі освіти” студент повинен

знати:

- предмет та об'єкт психологічної корекції в системі освіти;
- методологічні підходи до вивчення основ психологічної корекції;
- основні сучасні методи, що застосовуються у процесі психологічної корекції в системі освіти;
- конкретні методики психологічної корекції та особливості їх застосування в системі освіти;
- проблеми психологічної корекції у системі освіти;

уміти:

- проводити психокорекційні заходи у дошкільних закладах, середній загальноосвітній і середній спеціальній школах та у вищій школі;
- застосовувати різноманітні психокорекційні методи у системі закладів освіти;
- використовувати нові методи та техніки у практиці психологічної корекції.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ
В СИСТЕМІ ОСВІТИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Поняття психологічної корекції в системі освіти Предмет, завдання та зміст психологічної корекції в системі освіти
2	Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога
3	Змістовий модуль II. Психокорекційна робота у середній школі Особливості побудови психокорекційних програм у школі
4	Методи та методики психологічної корекції у шкільному середовищі
5	Застосування психокорекційних методів у педагогічних колективах
6	Індивідуальна та групова психологічна корекція конфліктів у школі
7	Змістовий модуль III. Психокорекційна робота з порушеннями Психологічна корекція дітей з порушеннями когнітивної сфери
8	Психологічна корекція емоційних розладів у підлітків
9	Психологічна корекція порушень соціально-психологічної адаптації до шкільного середовища
10	Психологічна корекція порушених родинних стосунків
	Разом годин: 108

ЗМІСТ
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ”;
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТУДЕНТІВ

Змістовий модуль I. Поняття психологічної корекції в системі освіти

Тема 1. Предмет, завдання та зміст психологічної корекції в системі освіти

Мета: навести базові поняття курсу з психокорекції.

Методичні вказівки: під час самостійної роботи студенти повинні вміти самостійно давати характеристику особливостям психологічної корекції в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Словникова робота: корекція, психологічна корекція.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає зміст психологічної корекції в системі освіти?
2. Дайте визначення поняття “психологічна корекція”?
3. Яка основна проблематика та особливості застосування психологічної корекції в системі освіти?

Творчі завдання

1. Консультативний центр надає послуги з астрології, нумерології, корекції карми. Чи можемо ми вважати діяльність спеціалістів центру психокорекційною?
2. Психолог проводить з обдарованими дітьми заняття з розвитку пам'яті. До якого виду практичної діяльності можна віднести дії психолога?

Теми рефератів

1. Цілі та завдання психокорекційної роботи.
2. Вимоги до психолога, який здійснює психокорекційні заходи.
Література [4; 8; 23; 33; 35; 40; 48; 52; 64; 68; 70]

Тема 2. Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога

Мета: ознайомити з особливостями психологічної корекції в сфері діяльності практичного психолога.

Методичні вказівки: під час самостійного розв'язання завдань з теми студентам необхідно звернути увагу на психокорекційну роботу, що включає такі основні види, як індивідуальна та групова психологічна корекція, психотренінг, консультативна робота із сім'єю, слід знати стиль та принципи психокорекційної роботи.

Особливу увагу звернути: якщо обстеження має на меті виявити порушення психічної діяльності, особистісних особливостей, вирішення експертних питань, то завданням психокорекції та консультування є компенсування наявних порушень у розвитку особистості, поліпшення функціонування психічних процесів, допомога у вирішенні внутрішньоособистісних конфліктів.

Словникова робота: індивідуальна та групова психологічна корекція, психотренінг, консультативна робота із сім'єю, консультування, психотерапія.

Питання для самоконтролю

1. Що входить до поняття про психологічну допомогу?
2. За яких умов виникає психокорекційна ситуація?
3. В чому полягає принцип єдності діагностики та корекції?
4. Чому необхідно дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят?
5. З чого складається дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку?
6. В чому полягає принцип нормативності розвитку?

Творчі завдання

1. Психолог працює у психіатричній лікарні. В його обов'язки входить психодіагностика розладів психічних процесів у хворих. У вільний час він проводить з ними заняття, присвячені необхідності працевлаштування та самообслуговування.

До якого виду практичної діяльності можна віднести дії психолога?

2. Психолог зібрався проводити індивідуальну корекційну програму з дитиною з порушеннями уваги внаслідок органічного ураження ЦНС. Він провів з дитиною ті вправи і в тій послідовності, як було вказано в статті з журналу "Розвиток уваги".

В чому причина низької успішності дій психолога?

Тема рефератів

1. Психокорекційна ситуація.
2. Принцип єдності діагностики та корекції.
3. Принцип нормативності розвитку.
4. Принципи корекції “згори вниз” та “знизу вгору”.

Література [2; 6; 24; 36; 41; 53; 62; 67; 73]

Змістовий модуль II. Психокорекційна робота у середній школі

Тема 3. Особливості побудови психокорекційних програм у школі

Мета: сформувати знання про принципи побудови корекційних програм.

Методичні вказівки: метою психологічної корекції є наближення розвитку та поведінки суб'єкта до вікової норми. Тому завдання формуються, спираючись на ті особливості пошкодженого розвитку, що було виявлено під час діагностичного етапу. При формулюванні завдань треба звернути увагу як на можливості дитини та її оточення, так і на чіткі ознаки успішності корекції. Одним з найважливіших принципів коригуючої роботи є принцип ***усвідомленої згоди***. Відповідальні особи, дитина та психолог мають узгодити між собою мету, завдання та особливості проведення корекційної програми. Всі учасники мають уявляти, яку інформацію і кому буде повідомлено. Цей принцип дозволяє психологу не створювати коаліцій з батьками проти дитини, чи з дитиною проти батьків або вчителів. Принципом корекційної роботи з особами з емоційними розладами може бути ***конфіденційність***: усе, що розповідає дитина психологові в ході бесіди, не може бути повідомлене педагогам і навіть батькам дитини. Винятком із цього правила можуть бути тільки ті вкрай рідкі випадки, коли ця інформація має загрозливий для життя та здоров'я оточення характер. Наприклад, підліток повідомляє про підготовку вбивства, підпалення, втечі тощо. Якщо інформація торкається здоров'я самого підлітка (вагітність, венерична хвороба, вживання наркотиків, прагнення до самогубства), бажано переконати його розповісти про те, що трапилося, батькам.

Важливим моментом є встановлення відповідного довірливо-ділового стилю спілкування з дитиною, що відрізняється від системи відносин “учитель-учень”, “дитина-батько”, “обстежуваний-психо-

лог” більшою рівністю партнерів, більшою свободою творчого самовираження. Цьому можуть сприяти й суто технічні моменти: устаткування кабінету, робоча поза, час роботи тощо.

Корекційні програми мають відповідати віковим і психологічним особливостям дитини, спиратися на її можливості та здібності, бути узгодженою з шкільною адміністрацією, батьками та іншими, відповідальними за дитину особами.

Словникова робота: ситуація розвитку, конфіденційність, усвідомлена згода, терапевтична спільнота.

Питання для самоконтролю

1. Якими принципами має керуватись психолог у своїй роботі?
2. Чим обумовлюється професійна компетентність психолога?
3. В чому полягає принцип створення корекційної програми “згори — вниз”?

Творчі завдання

1. Настя 3., 12 років. До психологічної консультації звернулася мати дівчинки з проханням про корекцію поведінки і характеру дитини, дівчинка зростала й розвивалася нормально, до школи пішла вчасно, вчиться на 4 і 5. Матір непокоїть те, що дівчинка недостатньо спілкується з вітчимою, часом запальна, дратівлива. Мати розлучилася з батьком дівчинки 11 років тому, відтоді мати й дочка жили вдвох. Рік тому мати вийшла заміж. Вітчиму не зловживає спиртним, намагається допомогти в хатніх справах, добре ставиться до дівчинки. Настя важко адаптується до нової сімейної ситуації. Під час психологічного обстеження виявляється нормальна працездатність. Пам’ять та увага — висока норма. Мислення логічне, послідовне, з опорою на суттєві ознаки. Самооцінка диференційована, дівчинка проявляє підвищену запальність, дратівливість протягом останнього року. Вона усвідомлює, що її ставлення до вітчима не зовсім виправдане, але коли чує якісь його зауваження, виникає нездоланне бажання відповісти грубістю. Дівчинка хотіла б дістати психологічну допомогу для корекції свого стилю поведінки, нормалізації самопочуття.

1. Чи потребує дівчинка психологічної корекції? 2. Які її форми можна використати? 3. Яких рекомендацій потребують батьки?

2. У школі створено клас підвищеної педагогічної уваги. У ньому навчається 15 дітей. З них — 5 із ЗПР, що є наслідком педагогічної та мікросоціальної занедбаності, 6 — із порушеннями пам’яті, уваги

та виснажуваністю за гіперстенічним типом, 2 — із соматичними захворюваннями та гіпостенічною виснажуваністю, 2 — із затримкою розвитку мовлення. Адміністрація школи ставить перед психологом завдання організувати психологічне коригування у класі.

1. Як організувати роботу? 2. Чи доцільно проводити заняття з усім класом разом? 3. Допомога якого фахівця була б бажаною?

3. Ігор Ч., 15 років. Психолога викликали на консультацію в реанімаційне відділення. Ігор поступив сюди 3 дні тому в зв'язку з отруєнням великою дозою клофеліну. При патопсихологічному обстеженні виявлено виражену виснажуваність за гіпостенічним типом, порушення обсягу та довільної концентрації уваги. Механічне запам'ятовування недостатнє, мислення логічне, послідовне, з опорою на істотні ознаки. Самооцінка занижена за всіма показниками. Рівень домагань низький. При описуванні картин ТАТ — проєкції переживань, пов'язаних з нерозділеним коханням, неодноразові висловлювання про самогубство персонажів як про оптимальний вихід зі скрутних становищ. При дослідженні за ПДО — виражена лабільно-психостенічна акцентуація. Із бесіди стало відомо, що спроба самогубства була реакцією на відмову коханої дівчини підтримувати стосунки далі. Зараз життя сприймає як безглузде й безцільне.

1. У чому причина стану хлопця? 2. Які види допомоги бажані?

Тема рефератів

1. Цілі та завдання психокорекційної роботи.
2. Вимоги до психолога, який здійснює психокорекційні заходи?
3. Які основні компоненти професійної готовності ви знаєте?
4. В чому полягають особливості побудови психокорекційних програм?
5. Дайте характеристику моделі корекції: загальна, типова, індивідуальна.
6. В чому полягає корекційна програма для дошкільника з порушеннями уваги?
7. В чому полягає корекційна програма для дошкільника з метою розвитку мислення?
8. В чому полягає корекційна програма для молодшого школяра з метою розвитку пам'яті?
9. Охарактеризуйте корекційну програму для молодшого школяра з метою розвитку уваги.

Література [3; 8; 12; 15; 27; 29; 35; 36; 47; 51; 60; 66; 69]

Тема 4. Методи та методики психологічної корекції у шкільному середовищі

Мета: сприяти розвитку інструментальної компетентності психолога в галузі психологічної корекції.

Методичні вказівки: під час самостійної підготовки до заняття і виконання завдань слід звернути увагу на методи практичної корекції: застосування ігротерапії (основні види та форми ігротерапії), вигоди до обладнання та поведінки психолога ігротерапевта.

Звернути увагу на застосування арттерапії, визначити загальну характеристику методу, основні види арттерапії: музикотерапії, бібліотерапії, танцювальної терапії, казкотерапії, лялькотерапії.

Знати основи застосування психогімнастики, її підготовчу частину, пантомімічну частину гімнастичного заняття та заключну частину.

Звернути увагу на особливості застосування біхевіористських методів корекції: систематичної десенсибілізації та сенсибілізації, імпресивні методи, методи засновані на принципі біологічного зворотного зв'язку.

Знати особливості застосування методу психодрами, форми та види психодрами. Методики психодрами.

Словникова робота: арттерапія, казкотерапія, психогімнастика, біхевіористські методи, систематична десенсибілізація та сенсибілізація, імпресивні методи, жетонний метод, холдинг, психодрама.

Питання для самоконтролю

1. Коли використовується ігрова психокорекція?
2. Яке обладнання потрібне для проведення ігрової корекції?
3. В чому полягають принципи поведінкової корекції?
4. Опишіть особливості проведення психодраматичного методу.

Творчі завдання

Послухайте скарги батьків та запропонуйте оптимальні, на Вашу думку, методи психологічної корекції.

1. Моя дочка Оля, двох років, не засинає до першої години ночі і не дає спати не лише нам, а й сусідам. Я намагаюся вкласти її до ліжка о десятій, але вона починає кричати, волати, намагатися втекти зі своєї кімнати, бійка продовжується допоки ми всі не падаємо з ніг.

2. Моєму сину Андрію вже десять. Вчителі викликають мене до школи через день. То він побився, то зірвав урок, то приніс до школи жабу. Сварив, навіть за ремінь хапався — нічого не допомагає.

3. Ваші хоч розмовляють, а моїй Клаві ще нема й восьми років, але коли їй щось не подобається — мовчить і дивиться! Слова не витиснеш! А якщо хтось їй не до вподоби, то вона взагалі не розмовляє з цією людиною та в її присутності.

4. Насті п'ять, іноді я її зовсім не розумію. Вона може зчинити неймовірний галас геть з незначного приводу — гольфи не того кольору, чай занадто гарячий, у ліфті поганий запах.

5. Я боюся, що мій син Ілля нічого не досягне в житті. Йому вже вісім, але щойно він стикається з найменшою проблемою, то не долає її, а поводить як дівчисько. От, наприклад, вчора він робив домашнє завдання з української мови. Показав мені зошит, я помітив там одну помилку, наказав йому виправити. Замість зробити як слід, він порвав та викинув зошита і побіг до кімнати з плачем та галасом: “Я ніколи не навчуся писати!” Щось подібне відбувається щодня!

6. Мій Мишко не краций! Я не знаю як йому догодити. Купила нову сорочку, а він вимагає, щоб одягнули стару. Кажу, що підемо зараз до зоопарку, а він не тільки не радіє, а й намагається уникнути прогулянки. А ремонт чи перестановка меблів взагалі виводить його з ладу на тиждень.

Тема рефератів

1. Корекційна програма для молодшого школяра з метою розвитку емоційно-вольової регуляції.
2. Корекційна програма для молодшого школяра з метою розвитку самооцінки.
3. Корекційна програма для дошкільника з фобічними реакціями.
4. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку самостійності.
5. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку асертивності.
6. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку навичок спілкування.

Література [3; 12; 13; 29; 32; 40; 45; 55; 68; 70; 72]

Тема 5. Застосування психокорекційних методів у педагогічних колективах

Мета: сприяти засвоєнню психокорекційних методів у роботі з педагогічними колективами

Методичні вказівки: в ході підготовки до заняття і самостійного виконання завдань слід звернути увагу на застосування фокус-групи для розв'язання складних або конфліктних проблем у педагогічному колективі, вдаватися до способів індивідуальної та групової психокорекції.

Звернути увагу на застосування основних процедур проведення групового тренінгу, знати підходи до психологічної корекції: психодинамічний, біхевіористський, гуманістичний, гештальтистський, когнітивістський.

Словникова робота: фокус-група, метод Моріта, Імаго-метод І. Вольперта.

Питання для самоконтролю

1. З якою метою застосовується фокус-група?
2. В чому полягає сутність індивідуальної психокорекції у педагогічному колективі?
3. Які особливості застосування групової психокорекції у педагогічному колективі?
4. Охарактеризуйте підходи до психологічної корекції в системі освіти.

Творчі завдання

1. Які саме ознаки залежної поведінки зустрічалися у підлітків, чії батьки скаржаться на Інтернет-залежність.
2. Розробіть корекційну програму для підлітка, який щойно вийшов з-під впливу тоталітарної секти.
3. Поспостерігайте за родиною, обтяженою алкоголізмом, і визначте, хто в ній потребує психологічної корекції.
4. У чому полягають проблеми підлітка, консультація якого спеціаліста йому потрібна?

Сергій Л., 15 років. До психолога за консультацією звернулася мати хлопця в зв'язку з порушенням поведінки. Він здебільшого не ночує вдома, а якщо й залишається, то зовсім мало спить (3–4 години на добу), школу не відвідує. З дому почали зникати гроші, речі. Вдо-

ма грубить, виганяє всіх зі своєї кімнати. Останнім часом мати помічає, що син дуже схуд, хоч і їсть більше, ніж звичайно. Дедалі частіше з'являється додому в збудженому стані, швидко рухається, говорить. Кілька разів заявляв матері: “Я вмію поглядом пересувати предмети, зупиняти машини”. До останнього року хлопець регулярно відвідував школу, вчився на “4” та “5”, швидко стомлювався, скаржився на головні болі. Друзів було мало. Рік тому сім'я переїхала в інший район і в Сергія з'явилися нові друзі, з якими він не знайомить батьків.

При психологічному обстеженні виражена виснажуваність за гіперстенічним типом. Механічне запам'ятовування утруднене. Порушень мислення не виявлено. Рівень домагань високий, нестійкий. При дослідженні за ПДО – лабільно-сенситивний тип акцентуації.

При описуванні картин ТАТ – проєкції переживань, пов'язаних із нарковживанням. У мові використовуються специфічні слова й вислови. При огляді виявлено сліди уколів по ходу вен. Із бесіди стало відомо про факти вживання ефедрону.

Теми рефератів

1. Нові дослідження у сфері психологічної корекції та їх використання в системі освіти.
2. Використання психодіагностичних методів у корекційній роботі.

Література [4; 20; 26; 27; 39; 42; 60; 62; 68; 70; 73]

Тема 6. Індивідуальна та групова психологічна корекція конфліктів у школі

Мета: сприяти засвоєнню і свідомому вибору групових та індивідуальних форм корекції конфліктної поведінки у школі.

Методичні вказівки: студенти повинні чітко засвоїти умови конструктивного розв'язання конфлікту: адекватність відображення конфлікту; відкритість і ефективність спілкування між сторонами, що конфліктують; створення клімату взаємної довіри між сторонами, що конфліктують; визначення суті конфлікту.

Знати, як створити клімат взаємної довіри і співпраці, що є необхідною умовою конструктивного розв'язання конфлікту, сприяти виявити довіру до партнера, прагнення до згоди і взаєморозуміння, небажання використовувати його слабкі й уразливі сторони, заінтересованість сторін у досягненні спільної мети.

Вміти аналізувати конфлікти, що виникають під час навчально-виховного процесу, набути навичок управляти ними.

Особливу увагу звернути на розв'язання конфліктів у педагогічному процесі та налагодження ефективної взаємодії з дітьми, мати певний рівень психологічної грамотності, навички визначати прагнення вчителя змінити власну поведінку задля взаєморозуміння з учнями.

Словникова робота: конфлікт, педагогічний конфлікт, виховний вплив, аналіз конфлікту.

Питання для самоконтролю

1. Які тестові методи використовуються для оцінки ефективності тренінгу з конфліктології?
2. За яких умов доцільне використання методу спостереження та аналізу конфліктів?
3. Як впливає тематика тренінгу на метод оцінки ефективності?
4. Чому критерії оцінки педагогічних конфліктів треба обговорити до початку тренінгу?

Творчі завдання

1. Створіть програму перевірки ефективності вашого власного тренінгу.
2. Створіть зручну для вас таблицю спостереження.
3. Підберіть тести для дослідження того психічного явища, на яке спрямовано ваш тренінг.

Теми рефератів

1. Корекційна програма для вихователів і кураторів з метою розвитку впевненості у собі.
2. Корекційна програма для педагогів з метою протистояння маніпуляції.
3. Корекційна програма для вчителів з метою тренування навичок цілеспрямованої поведінки в конфлікті.

Література [3; 12; 13; 29; 32; 40; 45; 55; 68; 70; 72]

Змістовий модуль III. Психокорекційна робота з порушеннями

Тема 7. Психологічна корекція дітей з порушеннями когнітивної сфери

Мета: сприяти створенню оригінальних корекційних програм для дітей.

Методичні вказівки: в ході підготовки і самостійного виконання завдань слід звернути увагу на проведення занять з дітьми з порушеннями когнітивної сфери, встановлення контакту з їхніми батьками (особливо, якщо дитина навчається вдома), лікарем і педагогами. Знати, які індивідуальні програми частіше використовуються з дітьми дошкільного віку, пристосовані до специфіки порушень конкретної дитини.

Особливу увагу звернути на проведення індивідуальних занять психолога з дитиною вдома, надавати допомогу батькам, інструктуючи їх щодо організації занять з метою розвитку дитини.

Словникова робота: пам'ять, увага, мислення, довільність, польова поведінка.

Питання для самоконтролю

1. Яка система теоретичних поглядів є адекватною для корекції когнітивних розладів?
2. Чим відрізняються поведінкові та когнітивні розлади?
3. Які вправи використовуються для корекції розладів уваги?
4. Які методи корекції розладів пам'яті Вам відомі?
5. Які групові методи розвитку мислення Вам відомі?

Творчі завдання

1. Розробіть план корекції для такого випадку.

Вова Т., 8 років. До психолога звернулася мама хлопчика з проханням показати ігри, що розвивають, та попрацювати з дитиною, бо вона не засвоює шкільної програми. Мама пояснює неуспішність дитини відсутністю індивідуального підходу з боку вчительки та своєю зайнятістю. Із бесіди з матір'ю стало відомо, що дитина народилася вчасно, але затримувалась у психофізичному розвитку: сидіти почала у 8 місяців, ходити в 1,5 рока, окремі слова з'явилися у 2 роки. Дитячий садок хлопчик не відвідував, виховувався на селі у бабусі. До школи пішов невідготовлений: не знав літер, не володів навичками

лічби. У 1-му класі Вова навчився розпізнавати окремі літери, цифри, засвоїв лічбу в межах 5 з використанням наочного матеріалу.

При психологічному обстеженні виявлено недостатність обсягу та переключуваності уваги. Працездатність рівномірно низька. Механічне запам'ятовування утруднене: 2, 2, 3, 4. Осмислювання та опосередкування не поліпшує результатів. Мислення конкретне. Хлопчику посилене встановлення зв'язку та послідовності подій у серії з 2–3 картин. Вилучення й узагальнення робляться за конкретно-ситуативними та наочними ознаками. Розуміння прихованого смислу нісенітниць непосильне. IQ=65 балів з рівномірно низьким рівнем досягнень. Дрібна моторика не розвинута, при виконанні графічних проб — малюнок на рівні “головонога”. Надання допомоги, додаткові інструкції суттєво не впливають на результати.

2. Розробіть план корекції для такого випадку.

У школі створено клас підвищеної педагогічної уваги. У ньому навчається 15 дітей. З них — 5 із ЗПР, що є наслідком педагогічної та мікросоціальної занедбаності, 6 — із порушеннями пам'яті, уваги та виснажуваністю за гіперстенічним типом, 2 — із соматичними захворюваннями та гіпостенічною виснажуваністю, 2 — із затримкою розвитку мовлення. Адміністрація школи ставить перед психологом завдання організувати психологічне коригування у класі.

1. *Як організувати роботу? 2. Чи доцільно проводити заняття з усім класом разом? 3. Допомога якого фахівця була б бажаною?*

3. Розробіть план корекції для такого випадку.

Вася А., 10 років. Звернулися мати і вчителька зі скаргою на низьку й нерівномірну успішність дитини. Із розмови з матір'ю стало відомо, що вагітність проходила із загрозою зриву, пологи були стрімкими, дитина народилася в асфіксії. Протягом першого року життя дитина перебувала на обліку в невропатолога, проте усі навички засвоювала своєчасно. Дитина відвідувала дитячий садок й успішно справлялася з програмою, до школи пішла підготовленою. Останнім часом Вася навчається в загальноосвітній школі й відвідує музичні заняття. Вдома нерідко скаржиться на головний біль, важко засинає. У школі успішність нерівномірна: іноді “забуває” добре відомі йому речі, а іноді успішно справляється зі складним завданням.

При патопсихологічному дослідженні хлопчик охоче йде на контакт, прагне досягнень. Працездатність низька, виражена виснажуваністю за гіпостенічним типом. Тип сенсомоторики повільний, утруднене формування динамічного стереотипу. Обсяг уваги — низь-

ка норма, переключання і розподілення — недостатні. Механічне запам'ятовування — в межах норми, стереотипне відтворення — недостатне. Рівень інтелекту відповідає віковій нормі, порушень мислення не виявлено. При виконанні графічних проб спостерігаються недостатність точної координації рухів, утрата окремих деталей зображення, порушення пропорцій фігур. Самооцінка адекватна. Відзначається виражена шкільна тривожність. Рівень домагань дещо занижений, але реакція на успіх і невдачу адекватна.

4. Розробіть план корекції для такого випадку.

Оля П., 8 років. Звернулася вчителька зі скаргою на неуспішність та порушення поведінки на уроках. Дівчинка важко засвоює навички читання, писання, лічби, на уроках іноді підводиться з-за парти, вигукує, на перервах б'ється з дітьми. Із бесіди з матір'ю вдалося з'ясувати, що дівчинка народилася, зростала й розвивалася нормально до 5 років. У 5-річному віці перенесла важку форму кору з явищами менінгіту. Після цього стала дратівливою, рухово розгальмованою. Перед вступом до школи Оля впала з гоїдалки й декілька днів провела в лікарні зі струсом мозку. Тепер дівчинка з труднощами готує домашні завдання, негативно ставиться до них, непосидюща.

Під час патофизиологічного дослідження виявлена виснажуваність за гіпотенічним типом. Обсяг і довільна концентрація уваги — недостатні. Механічне запам'ятовування — утруднене, осмислювання, асоціативне запам'ятовування — значно кращі. Інтелект — нижня межа вікової норми. При дослідженні функцій мислення зафіксовано окремі рішення у “вилученнях” і “класифікації”, що ґрунтуються на конкретних наочних ознаках. При звертанні уваги на помилки можлива самостійна корекція. Емоції лабільні. Самооцінка дещо завищена, але є точне уявлення про ставлення до себе з боку оточення. Нейропсихологічне дослідження показало, що зоровий і слуховий гнозис не порушені, сомато-сенсорний гнозис — із окремими помилками. Розв'язання конструктивних завдань — у повільному темпі. Фонематичний слух — без порушень. Імпресивне мовлення порушене, особливо розуміння складних лексико-граматичних конструкцій. Слухова пам'ять недостатня. Таким чином, виявлено локальні ураження кори головного мозку, переважно тім'яних відділів.

Темі рефератів

1. Корекційна програма для дитини 5 років з метою поліпшення уваги.

2. Корекційна програма для дитини 3 років з затримкою у розвитку мовлення з метою розвитку мислення.
3. Корекційна програма для молодшого школяра з метою розвитку механічної пам'яті.
4. Корекційна програма для молодшого школяра з метою розвитку довільної уваги.
5. Корекційна програма для молодшого школяра з метою розвитку регуляції агресивної поведінки.

Література [4; 20; 26; 27; 39; 42; 60; 62; 68; 70; 73]

Тема 8. Психологічна корекція емоційних розладів у підлітків

Мета: надати інформацію про причини та методи корекції емоційних розладів у дітей.

Методичні вказівки: робота з питаннями для самоконтролю передбачає уточнення знань студентів про поняття “емоційний розлад”, агресію та страхи здорових дітей, постстресові розлади, необхідність усвідомлення та реагування на емоційні стани.

Вміти застосовувати принципи аналітичної психотерапії у роботі з постстресовими розладами, звернути увагу на повтори, опис дій, відображення почуттів та перекази в ході ігрової психокорекції з дітьми.

Дати характеристику застосування пісочної психотерапії, її теоретичні засади та методи проведення, знати, яке обладнання потрібне для застосування піскової терапії, усвідомити поведінку психолога під час сеансу, ознаки успішності психокорекції, вміти робити аналіз та інтерпретувати те, що відбувається в ході гри, знати ознаки завершення психокорекції емоційних розладів.

Словникова робота: комунікативна компетенція, емоційна саморегуляція, партнерське спілкування, відреагування.

Питання для самоконтролю

1. Чому у дітей виникають емоційні розлади?
2. Які види насильства та обмежень вам відомі?
3. Перелічіть методи психологічної корекції емоційних розладів.
4. За яких умов використовуються тілесно орієнтовані вправи?
5. Чому використовуються методи ігрової та пісочної терапії?

Творчі завдання

1. Розробіть план корекційних заходів у такому випадку.

Вася Л., 6 років. До психолога звернулася мати хлопчика з проханням надати коригувально-консультативну допомогу. Вася народився, ріс та розвивався нормально; ходити та розмовляти почав своєчасно. Два тижні тому Васі довелося бути свідком жадливої сцени — сп'янілий батько трощив меблі, бив матір, голосно лаявся. Батько алкоголік, ситуація була одиничною. Мати суворо наказала дитині забути про цей випадок і нікому не розповідати. Однак у дитини з'явився страх темряви, самотності, страшного дядька. В присутності батька та матері дитина мовчить, поводить ся скуто.

Під час психологічного обстеження хлопчик входить у контакт поступово, але потім охоче грає, вправляється з усіма завданнями. Порушень психічних процесів не виявлено. Інтелект — у межах вікової норми. Самооцінка — адекватна. Дитина не впевнена в позитивному до неї ставленні з боку батьків. При виконанні проєктивних методик спостерігаються висока тривожність, фрустрованість.

2. Розробіть план корекційних заходів у такому випадку.

Тимко, 13 років. Звернулася мама зі скаргою на недостатню активність сина порівнянно з ровесниками, його відлюдкуватість. Сім'я повна. Хлопець ріс і розвивався нормально, до школи пішов своєчасно. З навчанням справляється, але віддає перевагу деяким вчителям. Від стосунків з учителем залежить інтерес до предмета. З однокласниками дружить мало. Є один друг у дворі. Хлопчик погано переносить розлуки з домівою, сім'єю, поїздки до оздоровчого табору тощо.

При психологічному дослідженні виявлена незначна виснаженість за гіпостенічним типом. Інших порушень психічних процесів не виявлено. Інтелект — у межах норми. Самооцінка адекватна, залежить від думки оточення. При описуванні картин ТАТ — дуже висока чутливість до емоцій, міжособистісних стосунків персонажів. Виражена прихильність до матері, старшої сестри. За методикою ПДО — високий рівень сенситивності, низька конформність, переважання фемінності над маскуліністю.

3. Розробіть план корекційних заходів у такому випадку.

Катя М., 14 років. Дівчинка звернулася до психолога самостійно зі скаргою на труднощі спілкування з подругами й хлопцем. З'ясувалося, що в неї часто (іноді кілька разів на день) змінюється настрій. Вона часто плаче, ображається у відповідь на будь-які зміни в тоні подруги, на нерегулярні телефонні дзвінки хлопця. Коливання настрою продовжуються і вдома, залежать від стосунків з батьками та молодшим братом, прослуханої музики, переглянутої телепрогра-

ми тощо. Успішність у школі добра, але нерівна, оскільки виконання завдань залежить від настрою.

При патопсихологічному обстеженні зафіксована незначна виснажуваність психічних процесів за гіпостенічним типом. Увага дещо нестійка. Механічне і смислове запам'ятовування успішне. Інтелект і мислення — в межах норми. Самооцінка адекватна, диференційована, з чіткими уявленнями про думку оточення. При дослідженні за ПДО виявлено високий рівень лабільності, переважання рівня сенситивності над МДЧ, високий рівень фемінності.

4. Розробіть план корекційних заходів у такому випадку.

Славко Р., 16 років. Звернувся до психологічної консультації з ініціативи логопеда. Підліток страждає на неврозоподібне заїкання в поєднанні зі страхом мовлення. Мовлення значно погіршується за стресових ситуацій: під час відповіді на уроці, розмови з малознайомими людьми. Вдома та на логопедичних заняттях мовлення поліпшується.

При патопсихологічному обстеженні виявляється виснажуваність за гіперстенічним типом. Обсяг і концентрація уваги дещо недостатні, переключуваність — у межах норми. Механічне й смислове запам'ятовування — успішне. Мислення — логічне, послідовне. Інтелект — висока норма. Самооцінка — знижена, рівень вимог — високий, нестійкий. Обстеження за ПДО показало сенситивно-психостенічний тип акцентуації. В обстежуваного наявний страх мовлення, для нього важлива думка оточення про те, чи добре він говорить. Ще до початку спілкування Славко уявляє собі, що оточення негативно оцінює його мовлення та особистість у цілому.

Темі рефератів

1. Корекційна програма для молодшого школяра з метою розвитку самооцінки.
2. Корекційна програма для дошкільника з фобічними реакціями.
3. Корекційна програма для дитини, що пережила насильство.
4. Корекційна програма для “Дітей вулиці”.
5. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку самостійності.
6. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку асертивності.

Література [24; 25; 30; 38; 42; 56; 58; 61; 65; 72]

Тема 9. Психологічна корекція порушень соціально-психологічної адаптації до шкільного середовища

Мета: сприяти створенню авторських програм корекції порушень соціальної адаптації.

Методичні вказівки: робота з питаннями для самоконтролю передбачає знання студентами корекційної програми, спрямованої на розвиток групи, статусних позицій школярів з девіантною поведінкою; рівнів розвитку групи з певними властивостями: мета групи, згуртованість, лідерство.

Особливу увагу звернути на співузалежність членів родини та необхідність в корекції співузалежних. Вміти застосовувати телефонну психокорекцію співузалежних.

Словникова робота: розвиток групи, соціальна дезадаптація, соціометричний статус.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають причини соціальної дезадаптації підлітків?
2. Які реакції виникають на зміни статусу у групі?
3. Що призводить до утруднення у командуванні?
4. Чому потрібні програми адаптації школярів?
5. Які методи психологічної корекції використовуються у роботі з девіантними підлітками?

Творчі завдання

1. Розробіть власну програму психологічної корекції для підлітків, які перебувають на внутрішньошкільному обліку більше двох років.
2. Розробіть власну програму психологічної корекції для підлітків, які щойно перейшли в новий клас.
3. Розробіть власну програму психологічної корекції для вчителів, що потребують навчання з соціально-психологічної компетентності.
4. Яку програму адаптації вчителів Ви вважали б доцільною у Вашій установі?

Тема рефератів

1. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку навичок спілкування.
2. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку поведінки в конфлікті.

3. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку мотивації здорового способу життя.
4. Корекційна програма для підлітків з метою розвитку мотивації відповідальної статевої поведінки.
5. Корекційна програма для дорослих з метою розвитку навичок лідерства.

Література [5; 6; 12; 18; 23; 69; 72]

Тема 10. Психологічна корекція порушених родинних стосунків

Мета: ознайомити студентів з принципами та прийомами сімейної психологічної корекції.

Методичні вказівки: студенти повинні чітко засвоїти послідовність кроків сімейної психокорекції, знати певну послідовність дій психокорекції, а також (залежно від теорії, якої дотримується психолог) створювати різну систему діагностики та впливу на сімейні стосунки.

Словникова робота: функції родини, дисфункціональність, сімейний сценарій, гештальт, припис, парадокс.

Питання для самоконтролю

1. Перелічіть послідовність кроків сімейної психологічної корекції.
2. Чим відрізняється робота із спогадами від інших методів корекції?
3. Коли доречне використання “скульптури родини”?
4. Чому під час сімейної корекції мають бути присутні всі члени родини?
5. Опишіть послідовність кроків “мозкового штурму”.

Творчі завдання

1. *Які методи корекції ви хочете запропонувати у такому випадку?*

Подружжя мало стосунки швидше батька та дитини, а не чоловіка та жінки. Жінка відіграла роль важкого підлітка: допізна сиділа у клубах, вживала алкоголь та маріхуану. Чоловік намагався її виправити — чекав, сварив, дзвонив щогодини. Він купував їй одяг, давав гроші на кишенькові витрати, скаржився, що вона незріла та безвідповідальна.

2. *Які методи корекції ви хочете запропонувати у такому випадку?*

Жінці вже за тридцять, але вона почуває свою відповідальність та продовжує турбуватись про свою матір і сестру, які сваряться весь час. Вони вважають, що старша сестра має забезпечувати їх і мирити під час сварок. Коли їй не вдається, та почувається винною, починає спілкуватися з ними менше, а вони почуваються ображеними і прагнуть ще більшого емоційного зв'язку.

3. Які методи корекції ви хочете запропонувати у такому випадку?

Батьки щосили підтримують враження “щасливої родини” і не спілкуються одне з одним з приводу своїх проблем. Натомість, коли в них виникає напруженість у стосунках, починають сварити дітей за найменшу провину. Дочка, 10 років, погано навчається у школі, а син, 6 років, має дуже розгальмовану поведінку.

4. Які методи корекції ви хочете запропонувати у такому випадку?

Напруженість у сімейних стосунках концентрується навколо батька, що має зайву вагу, депресивний настрій та черговий раз втратив роботу. Протягом останніх років він часто змінював роботу і жінка утримувала всю родину. Дружина почуває себе виснаженою та перевантаженою, а син — підліток — намагається проводити час з приятелями, а не вдома.

Тема рефератів

1. Корекційна програма для дорослих з метою розвитку впевненості у собі.
2. Корекційна програма для дорослих з метою протистояння маніпуляції.
3. Корекційна програма для дорослих з метою тренування навичок цілеспрямованої поведінки

Література [4; 20; 26; 27; 30; 42; 54; 63; 65; 68; 72]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. — М., 1995.
2. Алман Б., Ламбру П. Самогипноз: Руководство по изменению себя. — М.: Класс, 2001.
3. Аникеева Н. Т. Воспитание игрой. — М., 1987.
4. Ассаджиоли Р. Психосинтез. Принципы и техники: Пер. с англ. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2002.

5. *Барц Э.* Игра в глубокое: введение в юнгианскую психодраму. — М.: Класс, 1999.
6. *Берн Э.* Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. — М.: Прогресс, 1988. — 399 с.
7. *Берн Э.* Трансактный анализ и психокоррекция. — СПб., 1994; *Блезер., Хайм Э., Рингер Х., Томман М.* Проблемно-ориентированная психотерапия. Интегративный подход: Пер. с нем. — М.: Класс, 1998.
8. *Братусь Б. С.* Аномалии личности. — М.: Мысль, 1988. — 300 с.
9. *Бретт Д.* “Жила-была девочка, похожая на тебя...”. — М.: Класс, 2001.
10. *Бондаренко А. Ф.* Введение в практическую психологию. — К., 1997.
11. *Вайс Дж.* Как работает психотерапия. — М.: Класс, 1998.
12. *Вачков Я.* Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учеб. пособие. — М., 1999.
13. *Вачков И. В.* Введение в тренинговые технологии. — М., 1998; *Витакер К., Бамберри В. М.* Танцы с семьей — М.: Класс, 1998.
14. *Гинчер С.* Гештальттерапия контакта. — СПб: 1999.
15. *Гірник А. М.* Тренінг комунікативних умінь / За ред. Н. Л. Коломінського. — К., 1995.
16. *Гулдинг Р., Гулдинг М.* Психотерапия нового решения. Теория и практика. Трансактный анализ. — М.: Класс, 2002.
17. *Емельянов Ю. Н.* Активное социально-психологическое обучение. — Л., 1985.
18. *Диагностика и коррекция психического развития дошкольника:* Учеб. пособие / Под ред. Я. Л. Коломинского, Е. А. Панько. — Минск, 1997.
19. *Диагностическая и коррекционная работа школьного психолога.* Под ред. И. В. Дубровиной. — М., 1988.
20. *Зиннер Дж.* В поисках хорошей формы: Гештальттерапия с супружескими парами и семьями. — М.: Класс, 2000. — 320 с.
21. *Капринова С. В.* Путешествие с волшебной клеточкой: программы развивающе-коррекционной работы с детьми дошкольного возраста. — Ростов н/Д, 1997.
22. *Киппер Д.* Клинические ролевые игры и психодрама. — М., 1993.
23. *Коломінський Н. Л.* Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): Монографія. — К.: МАУП, 2000.

24. *Лендрет Л. Г.* Игровая терапия: искусство отношений. — М., 1994.
25. *Лейтц Г.* Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Морено. — М., 1994.
26. *Малкина-Пых И. Г.* Кризисы подросткового возраста. — М.: Эксмо, 2004.
27. *Маслоу А.* Психология бытия. — М.: Ваклер, 1997.
28. *Менегетти А.* Музыка души. Введение в онтопсихологическую музыкотерапию. — СПб., 1992.
29. *Методы* психологической диагностики и коррекции в клинике. — Л., 1983.
30. *Миллс Дж., Кроули Р.* Терапевтические метафоры для детей и “внутреннего ребенка”. — М.: Класс, 2003.
31. *Морле С.* Методы когнитивной терапии и тренинга социальных навыков. — СПб, 1996.
32. *О`Брайен Б.* Необыкновенное путешествие в безумие и обратно: Операторы и Вещи. — М.: Класс, 1998.
33. *Оклендер В.* Окна в мир ребенка: Руководство по детской психотерапии. — М.: Класс, 2004.
34. *Осипова А. А.* Общая психокоррекция: Учеб. пособие. — М.: Сфера, 2000.
35. *Основи* психолого-управлінського консультування: Навч. посіб. / Л. М. Карамушка, Н. Л. Коломінський, М. В. Войтович та ін.; За наук. ред. Л. М. Карамушки. — К.: МАУП, 2002.
36. *Петровская Л. А.* Компетентность в общении: социально-психологический тренинг. — М., 1989.
37. *Психоанализ* и культура: Избр. тр. Карен Хорни и Эриха Фромма. — М.: Юристь, 1995.
38. *Польстер И., Польстер М.* Интегрированная гештальттерапия. Контур теории и практики: Пер. с англ. — М.: Класс, 1997. — 259 с
39. *Рабочая книга* школьного психолога / Под ред. И. В. Дубровиной. — М.: Просвещение, 2001.
40. *Роджерс К.* Клиентоцентрированная терапия: Пер. с англ. — М.: Рефо-бук; К.: Ваклер, 1997. — 320 с.
41. *Роджерс К. С.* Взгляд на психотерапию. Становление человека. — М.: Прогресс, 1994.

42. *Рудестам К.* Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. — М., 1990.
43. *Санников А. Л., Малкова О. В.* Социально-психологические проблемы безработных и основные направления их коррекции / Вестн. психосоц. и коррекц.-реабилитац. работы. — 1999. — № 2.
44. *Саймон Р.* Один к одному: Беседы с создателями семейной терапии — М.: Класс, 2002.
45. *Скиннер Р., Клииз Д.* Семья и как в ней уцелеть — М.: Класс, 2001.
46. *Смид Р.* Групповая работа с детьми и подростками. — М.: Генезис, 1999.
47. *Соколов Д.* Сказки и сказкотерапия. — М.: Класс, 2003.
48. *Урсано Р., Зонненберг С., Лазар С.* Психодинамическая психотерапия: краткое руководство. — М., 1992.
49. *Тайсон Ф., Тайсон Р.* Психоаналитические теории развития. — Екатеринбург: Деловая кн., 1998. — 526 с.
50. *Тобиаз Л.* Психологическое консультирование и менеджмент: Взгляд клинициста. — М.: Класс, 2005.
51. *Филатова Г. В.* Английский язык: тренинговый курс. — Ростов н/Д, 1997.
52. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. — М.: Наука, 1990. — 376 с.
53. *Холмс П. и Карп М.* (редакция) Психодрама: Вдохновение и техника. — М.: Класс, 2003.
54. *Хофф Р.* Я вижу вас голыми: Как подготовиться к презентации и с блеском ее провести. — М.: Класс, 2006.
55. *Хрестоматия* по телесно-ориентированной терапии и психотехнике. — М., 1992.
56. *Черепанова И. Ю.* Дом колдуньи. Язык творческого бессознательного. — М.: “КСП”, 1996. — 384 с.
57. *Чистякова М. И.* Психогимнастика. — М., 1990.
58. *Шатирио Ф.* Психотерапия эмоциональных травм с помощью движений глаз: основные принципы, протоколы и процедуры / Пер. с англ. А. С. Ригина. — М.: Класс, 1998. — 496 с.
59. *Эриксон М., Росси Э.* Человек из Февраля. — М.: Класс, 1998.
60. *Юнг К. Г.* Тэвистокские лекции. Аналитическая психология: ее теория и практика. — К.: Синто, 1995. — 228 с.
61. *Юр’ева Л. М.* Кризові стани: Монографія. — Дніпропетровськ: Арт-Прес, 1998. — 164 с. (Рос. мова).

62. *Ялом И.* Лечение от любви и другие психотерапевтические новеллы. — М.: Класс, 1998.
63. *Яценко А. И.* Целеполагание и идеалы. — К.: Наук. думка, 1977. — 276 с.

Додаткова

64. *Абрамова Г. С.* Практическая психология. — М., 1997.
65. *Адлер А.* Практика и теория индивидуальной психологии. — М.: Прогресс, 1995.
66. *Братусь Б. С.* Опыт обоснования гуманистической психологии // *Вопр. психологии.* — 1990. — № 6.
67. *Бондаренко А. Ф.* Психологическая помощь: теория и практика. — К.: Укртехпресс, 1997.
68. *Брусиловский Л. С.* Музыкалотерапия: руководство по психотерапии / Под ред. Е. В. Рожнова. — Ташкент, 1979.
69. *Бурлачук Л. Ф.* Введение в практическую психологию. — К., 1997.
70. *Фрейд З.* Введение в психоанализ: Лекции. — М.: Наука, 1991.
71. *Фрейд З.* Психология бессознательного. — М.: Просвещение, 1989.
72. *Хрестоматия по гуманистической психотерапии* / Сост. М. Пакуш. — М., 1995.
73. *Шульц Д., Шульц С.* История современной психологии. — СПб.: Евразия, 1998.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Психологічна корекція в системі освіти”	4
Зміст дисципліни “Психологічна корекція в системі освіти”; організація самостійної роботи студентів	5
Список літератури	23

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Везеренко</i>
Редактор	<i>О. М. Коваленко</i>
Комп’ютерне верстання	<i>Н. М. Музиченко</i>

Зам. № ВКЦ-4399

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*